

PAPER DETAILS

TITLE: Üstün Zekali Ortaöğretim Öğrencilerinin Rekreatif Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

AUTHORS: Muhammet Eyüp Uzuner, Serkan Turgut

PAGES: 604-616

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3410986>

Üstün Zekâlı Ortaöğretim Öğrencilerinin Rekreatif Farkındalık
Düzeylerinin İncelenmesi

Muhammet Eyüp UZUNER^{ID}, Serkan TURGUT^{ID}

DOI: <https://doi.org/10.38021asbid.1361034>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

Kocaeli Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi,
Kocaeli/Türkiye

Öz

Bu araştırmanın amacı, üstün zekâlı ortaöğretim öğrencilerinin rekreatif farkındalık düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaçla araştırmaya bilim ve sanat merkezinde eğitim ve öğretim gören 42 kız (%54,5) ve 35 erkek (45,5) öğrenci olmak üzere toplam 77 öğrenci gönüllü olarak katılım göstermiştir. Örneklem grubu, olasılıksız olan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Verilerin toplanmasında Ekinci ve Özdilek (2019) tarafından geliştirilmiş olan Rekreatif Farkındalık ölçeği ve 7 soruluk demografik bilgi formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım koşullarına uygunlukları Kolmogorov-Smirnov Testi ile analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlerle analizler yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiksel hesaplamalar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yapıldıktan sonra, bağımsız değişkenlerde karşılaştırma yapılırken iki parametre olanlarda Mann Whitney U, üç ve daha fazla parametre olanlarda Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir. Boş zamanlarını verimli değerlendirme değişkenine göre boş zamanlarını verimli bir biçimde değerlendirdiğini düşünen öğrenciler lehine bütün alt boyutlarda ve ölçek bütününde; okul süresi dışı sorumluluklar için ayrılan günlük süre değişkenine göre sosyal başarı alt boyutu ile ölçek bütününde daha fazla süre ayıranlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Anlamlı farklılık tespit edilen değişkenlerin, üstün zekâlı ortaöğretim öğrencilerinin rekreatif farkındalık düzeylerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sorumlu Yazar:

Muhammet Eyüp UZUNER
eyup.uzuner@kocaeli.edu.tr

Anahtar kelimeler: Rekreatif, Farkındalık, Ortaöğretim, Öğrenci, Üstün Zekâ.

**Investigation of Recreational Awareness Levels of Gifted
Secondary School Students**

Abstract

The aim of this study is to examine the recreational awareness levels of gifted secondary school students. For this purpose, a total of 77 students, 42 female (54.5%) and 35 male (45.5%) students voluntarily participated in the study. The sample group was selected by convenience sampling method. The Recreation Awareness scale developed by Ekinci and Özdilek (2019) and a 7-question demographic information form were used to collect the data. The data were analyzed using SPSS 25.0 package program. The suitability of the data for normal distribution conditions was analyzed with the Kolmogorov-Smirnov Test. Nonparametric tests were used to analyze the data. After descriptive statistical calculations (frequency, percentage, mean, standard deviation) were made, Mann Whitney U test was applied for two parameters and Kruskal Wallis H test was applied for three or more parameters when comparing independent variables. The significance level was accepted as 0.05. A statistically significant difference was found in all sub-dimensions in favor of the students who thought that they used their free time efficiently in the variable of efficient use of free time; in the variable of daily time allocated for responsibilities outside of school time, a statistically significant difference was found in favor of those who allocated more time to the social achievement sub-dimension and the scale as a whole ($p<0.05$). It was concluded that the variables with significant differences were effective in the recreation awareness levels of gifted secondary school students.

Keywords: Awareness, Giftedness, Recreation, Secondary School, Student.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
15.09.2023

Kabul Tarihi:
09.10.2023

Online Yayın Tarihi:
29.10.2023

Giriş

Günümüzde rekreasyon ve rekreasyonel faaliyetler toplumsal grupların ya da bireylerin boş zamanlarında istekleri doğrultusunda yaptıkları eğlendirici, dinlendirici faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Phaneuf ve Smith, 2005). Yağmur ve İçigen (2016) ise rekreasyonun sosyolojik açıdan birleştirici ve etkileşim arttırıcı rolüne değinmektedir. Buna paralel olarak Kılıç ve Şener (2012) rekreatif aktivitelerin kişinin kendisi ve bulunduğu çevre ile bağını kuvvetlendiren, kültürel etkileşimi artıran etkinlikler olduğunu belirtmektedirler. Rekreasyonun farklı kültürlerde farklı şekillerde algılanması ve yorumlanması rekreasyon kavramının tanımının ve açıklanmasının bu etkilerle farklı şekillerde olmasına sebep olabilmektedir. Günümüzde ise rekreasyon etkinlikleri olarak değerlendirilebilecek faaliyetler arasında ortaya çıkan yeni trendler ile çok farklı faaliyetler yapılabilmekte ve bu faaliyetler çok farklı ortamlarda gerçekleştirilebilmektedir (Esentaş vd., 2018).

Rekreasyon kavramının önemli unsurlarından birisi de rekreasyonel farkındalık kavramıdır (Barnett, 2005). Rekreasyonel farkındalık, rekreasyonel faaliyetlerin bireylere sağladığı avantajların farkındalığı ile ilgili bir kavramdır (Ekinci ve Özdilek, 2019). Rekreasyonel farkındalık insanların gündelik yaşam zorunluluklarını karşılamak için çabalaması sonucu oluşan yorgunluk ve yıpranmanın etkilerini gidererek, fiziki ve ruhsal yönlerden bireyin yenilenmesine yardımcı olabilecek etkinlikler olduğunun farkında olması durumu olarak tanımlanmaktadır (Robinson, 1992). Bu farkındalığa sahip olan bireyler rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirmekle değil, yenilenmeye katkı sağlayan bu tür aktivitelerin var olduğunun bilincinde olmakla bile bir doyum yaşayabilmektedirler. Diğer bir anlatımla bireyler, etkinliklere katılarak aktiviteler gerçekleştirmeseler de bu olanakların varlığından haberdar olmaları dahi doyum veren bir yaşantı düzeyine geçmelerine imkân verebilmektedir (Kiper ve Öztürk, 2011).

Bireylerin rekreasyon düşüncesi ile birlikte yeniden oluşumlarına olanak sağlayacak zamanlarının olduğunun farkında olmaları halinde gündelik sorumlulukların ve zorlukların yarattığı yıpranmaların aşılacak gelişimlerine, kişisel başarılarına ve refahlarına olumlu sonuçlar sağlayacağı da belirtilmektedir (Yılmaz vd., 2022; Tolukan ve Yılmaz, 2016).

Farklı kültürel bölgeler insanlara ait boş zaman etkinliklerine dair farkındalık durumlarına etkide bulunabilir. Sahip oldukları boş zaman içerisinde gereksinimlerini gidermek için, farklı ülkelere giden kişilerin farkındalık durumu ve yaşantı durumlarının farklılaşması görülebilmektedir (Amusa vd., 2008).

Farkındalıklı ve bilinçli yapılan rekreatif faaliyetler hem bireye hem de topluma büyük kazanımlar sağlayacaktır. Bunun için öncelikli olarak karşımıza çıkan şart rekreasyonel farkındalıktır. Bireylerin boş zamanlardaki davranışları ve deneyimleri, psikolojik iyi oluşlarına ve zihinsel

sağlıklarına katkıda bulunabilmektedir. Özellikle sosyalleşme süreçlerine ve yaşamları boyunca değişimlerine olumlu katkıda bulunacak faaliyetleri seçebilmeleri ve uygulayabilmeleri için, boş zamanlarını engelleyebilecek kısıtlamalarla baş etmeleri, motive edici ve kolaylaştırıcı koşulları yaratabilmeleri hususunda bazı sosyo-psikolojik taktikler belirleyebilmektedirler. Bu taktikler sonucunda bireylerin fayda sağlayabileceklerini düşündükleri bilgilerin tamamı rekreasyonel farkındalık kavramını oluşturmaktadır (Dustin ve Goodale, 1997).

Boş zamana dair bilgi	Boş zamanın yaşantı durumları ile olan ilişkisel bağlantıları, yararları ve oluşabilecek sonuçlar ile diğer yükümlülükler
Bireysellik ve kişilik	Katılımı etkileyen kişisel yetenek beceri ve bireyselliğin deneyimi
Boş zaman tutumu	Boş zaman ile ilgili toplumsal tutumlar (geçmiş-şimdi-gelecek) ile boş zamana dair tutumların şimdi ve sonraki yaşantı davranışlarını etkilemesi
Boş zamana katılma ve yargı yeteneği	Boş zamana katılım konusunda yargılama yetenekleri ile planlama yetkinlikleri

Şekil 1. Rekreasyon farkındalığının bileşenleri (Han, 2008).

Düşüncenin oluşumu, beynin insan davranışlarını gerçekleştirdiği mekanizmalar, algılama, öğrenme, karar verme, akılda tutma, iletişim kurma, problem çözme, sezgi ve yaratıcılık gibi zihinsel süreçler zekâ kavramının temel bileşenleridir. Bu bileşenlerin birbirleri ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkan ürün de zekâ olarak tanımlanmaktadır (Hess ve Bacigalupo, 2011).

Gagne (2004), üstün yetenek ve zekâ kavramlarını, kişilerin uyaranlara verdikleri cevaplar ve bu cevaplar ile ortaya çıkan etkileşimi sırasındaki sergilenen beceriler şeklinde belirtmektedir. Bununla birlikte uygun eğitim koşulları altında bilişsel yetenek ve duyguların kullanılması ile zekânın gelişim gösterebileceği de vurgulanmaktadır.

Bireylerin farkındalık düzeylerinin psikolojik açıdan odaklanılan bir konu olması ile üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları bu bakımdan incelenme alanına dahil edilmiştir. Psikoloji disiplinin ele aldığı birçok kavram içinde motivasyonel ve yaratıcı güçlerin mercek altına alınması bu alanda bilgi birikiminin artmasına neden olmuştur. Ayrıca üstün olarak tanımlanan çocuklar eğitim-öğretim alanında akranlarına göre gösterdikleri daha iyi performanslar, bu alandaki araştırmaların gelişimini sağlamıştır (Robinson ve Clinkenbeard, 1998). Ayrıca rekreasyonel farkındalık düzeyinin yaşam kalitesini de önemli ölçüde etkilediği ve bireylerin rekreasyonel farkındalık düzeylerinin artış göstermesi ile birlikte yaşam kalitelerinin de arttığı belirlenmiştir (Satılmış vd., 2022).

Bu bağlamda üstün zekâlı çocukların boş zamanların verimli değerlendirilmesi anlamında rekreatif farkındalık düzeylerinin incelenmesinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeplerden dolayı çalışmanın amacı da ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerin farkındalık düzeylerini incelemektir. Bu öğrencilerin rekreasyonel farkındalık düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterebileceği düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma; temel felsefesi açısından uygulamalı, amacı açısından açıklayıcı, yöntemi açısından nicel ve tarama, süresi açısından kesitsel ve analiz birimi açısından grup olacak biçimde dizayn edilmiştir.

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni bilim ve sanat merkezlerinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmaya Kocaeli ili Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören 42 kız (%54,5) ve 35 erkek (45,5) olmak üzere toplam 77 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Sosyal bilim araştırmaları için en az 30 kişilik bir araştırma grubunun yeterli olduğu belirtilmektedir (Altunışık vd., 2012).

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Ekinci ve Özdilek (2019) tarafından geliştirilmiş olan Rekreasyon Farkındalık Ölçeği ve 7 soruluk demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği

41 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte bulunan alt boyutlar; Haz ve eğlence, sosyal başarı ve kendini gerçekleştirme olarak adlandırılmıştır. Ölçekte ters kodlanmış soru bulunmamakla birlikte ölçek "1-tamamen katılmıyorum ile 5- Tamamen katılıyorum" şeklinde beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri $\alpha=.948$ olarak bulunmuştur.

Demografik bilgi formu

Cinsiyet, sınıf, ailelerinin ve kendilerinin boş zamanlarını verimli geçirip geçirmediği, okul etkinliklerine istekli katılıp katılmadığı ve boş zaman etkinlikleri için ayrılan süre sorularına yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 25 paket programlarında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım koşullarına uygunlukları Kolmogorov-Smirnov Testi ile analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlerle analizler gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı istatistiksel hesaplamalar (frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma) yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerdeki karşılaştırmalarda 2 parametre olanlar için Mann-Whitney U testi, 3 ve daha fazla parametre olan değişkenler için Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etiği

Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir. Kocaeli Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’ndan E-10017888-605.99-467106 numaralı etik kurul izni alınmıştır. Verilerin toplanma süreci başlamadan önce Kocaeli ili Bilim ve Sanat Merkezi’nden gerekli izin alınmıştır. Sonrasında öğrenim görmekte olan öğrencilerle araştırma hakkında görüşülmüş ve detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır. Hem velilerinden hem de öğrencilerden onam formu aracılığı ile gerekli izinler alınmıştır. Bu bilgilendirme sürecinden sonra araştırmaya 42 kız (%54,5) ve 35 erkek (%45,5) öğrenci olmak üzere toplam 77 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Veriler öğrencilerden sınıf ortamında toplanmıştır. Öğrencilerden hiçbir kimlik bilgisi talep edilmemiştir.

Bulgular

Tablo 1

Katılımcılara ait Demografik Bilgiler

Değişken	Parametre	n	%
Cinsiyet	Kadın	42	54,5
	Erkek	35	45,5
Sınıf	5. sınıf	39	50,6
	6. sınıf	23	29,9
	7. sınıf	15	19,5
Boş zamanını verimli bir şekilde değerlendirebildiğini düşünüyor musun?	Hayır	30	39
	Evet	47	61
Ailenizin boş zaman etkinliklerini verimli değerlendirdiğini düşünüyor musunuz?	Hayır	26	33,8
	Evet	51	66,2
Okul etkinliklerine istekli katılıyor musun?	Hayır	17	22,1
	Evet	60	77,9
Okul süresi dışı sorumluluklar için ayrılan günlük süre	1-2 saat	41	53,2
	3-4 saat	36	46,8
Boş zaman aktiviteleri için günlük ne kadar zaman ayırabiliyorsun?	1-2 saat	49	63,6
	3-4 saat	16	20,8
	5-6 saat	12	15,6

Araştırmaya katılan öğrencilerden 42 tanesi kız (%54,5), 35 tanesi erkektir (%45,5). Katılımcıların 39 tanesi 5. Sınıf (%50,6), 23 tanesi 6. Sınıf (%29,9), 15 tanesi 7. Sınıf (%19,5) düzeyinde öğrenim görmektedir. Boş zamanını verimli bir şekilde değerlendirebildiğini düşünüyor

musun? sorusuna 30 tanesi hayır (%39) ve 47 tanesi evet (%61) cevabını vermiştir. Ailenizin boş zaman etkinliklerini iyi değerlendirdiğini düşünüyor musunuz? sorusuna 26 tanesi hayır (%26) ve 51 tanesi evet (%66,2) cevabını vermiştir. Okul etkinliklerine istekli katılıyor musun? sorusuna 17 tanesi hayır (%22,1) ve 60 tanesi evet (77,9) cevabını vermiştir. Okul süresi dışı sorumluluklar için ayrılan günlük süre değişkenine 41 kişi 1-2 saat (%53,2), 36 kişi 3-4 saat (%46,8) cevabını vermişlerdir. Boş zaman etkinlikleri için günlük ne kadar zaman ayırabiliyorsun? sorusuna 49 tanesi 1-2 saat (%63,6), 16 tanesi 3-4 saat (%20,8) ve 12 tanesi 5-6 saat (15,6) cevabını vermiştir.

Tablo 2

Rekreasyonel Farkındalık Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

Alt Boyut	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss
Haz eğlence	77	2,70	5,00	4,11	0,51
Sosyal başarı	77	2,28	5,00	3,97	0,51
Kendini gerçekleştirme	77	2,38	5,00	4,03	0,57
Toplam	77	2,80	4,95	4,02	0,48

Tablo 2' ye göre katılımcıların toplam ortalamaları ($\bar{x}=4,02\pm0,487$), haz eğlence alt boyutu ortalamaları ($\bar{x}=4,11\pm0,51$), sosyal başarı alt boyutu ortalamaları ($\bar{x}=3,97\pm0,51$), kendini gerçekleştirme alt boyutu ortalamaları ($\bar{x}=4,03\pm0,57$) olarak saptanmıştır.

Tablo 3

Katılımcıların Rekreasyonel Farkındalık Ölçeği Cinsiyet Değişkenine Göre Toplam Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sıralar top.	z	p
Haz Eğlence	Kadın	42	2,7	5	4,11	0,52	38,63	1622,5	-,159	0,874
	Erkek	35	2,7	5	4,12	0,51	39,44	1380,5		
Sosyal Başarı	Kadın	42	2,28	5	4,02	0,59	41,48	1742	-1,066	0,287
	Erkek	35	3,22	4,78	3,91	0,41	36,03	1261		
Kendini gerçekleştirme	Kadın	42	2,62	5	4,02	0,57	38,5	1617	-,215	0,830
	Erkek	35	2,38	5	4,04	0,57	39,6	1386		
Toplam	Kadın	42	2,8	4,95	4,04	0,53	39,39	1654,5	-,169	0,866
	Erkek	35	2,85	4,85	4	0,43	38,53	1348,5		

Tablo 3' e göre katılımcıların ortalamalarda cinsiyet değişkenine göre alt boyutların ve ölçek bütününe ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği Sınıf değişkenine Göre Toplam Puanlarının Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sd	p
Haz eğlence	5. sınıf	39	2,7	5	4,14	0,48	39,33	2	0,898
	6. sınıf	23	3,4	4,9	4,15	0,42	39,96		
	7. sınıf	15	2,7	5	4,01	0,72	36,67		
Sosyal başarı	5. sınıf	39	2,89	5	4,03	0,49	40,72	2	0,686
	6. sınıf	23	2,28	4,94	3,86	0,53	35,67		
	7. sınıf	15	3	4,89	3,98	0,55	39,63		
	5. sınıf	39	2,38	4,92	3,95	0,55	36,12	2	0,437

Kendini gerçekleştirme	6. sınıf	23	3	5	4,15	0,54	43,65		
	7. sınıf	15	2,62	5	4,06	0,65	39,37		
Toplam	5. sınıf	39	2,85	4,95	4,03	0,47	38,76	2	0,970
	6. sınıf	23	2,93	4,83	4,02	0,45	39,91		
	7. sınıf	15	2,8	4,85	4,01	0,59	38,23		

Tablo 4' e göre katılımcıların ortalamalarında sınıf değişkenine göre alt boyutların ve ölçek bütünü'nün ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği boş zamanlarını verimli değerlendirme değişkenine göre Toplam Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	n	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sıralar top.	z	p
Haz- Eğlence	Hayır	30	2,7	5	3,91	0,46	29,3	879	-3,049	0,002 *
	Evet	47	2,7	5	4,24	0,51	45,19	2124		
Sosyal Başarı	Hayır	30	2,28	4,9	3,76	0,56	31	930	-2,511	0,012 *
	Evet	47	3,28	5	4,1	0,44	44,11	2073		
Kendini gerçekleştirme	Hayır	30	2,62	5	3,84	0,61	31,15	934,5	-2,466	0,014 *
	Evet	47	2,38	5	4,16	0,51	44,01	2068,5		
Toplam	Hayır	30	2,62	5	3,84	0,49	31,15	934,5	-2,967	0,003 *
	Evet	47	2,38	5	4,16	0,43	44,01	2068,5		

* $p<0,05$

Tablo 5' e göre katılımcıların ortalamalarında boş zamanlarını verimli değerlendirme değişkenine göre alt boyutların ve ölçek bütünü'nün ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 6

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği Aile Boş Zaman Etkinliklerini Verimli Değerlendirme Değişkenine Göre Toplam Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Para metre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sıralar top.	z	p
Haz Eğlence	Hayır	26	2,7	5	4,04	0,52	35,4	920,5	-1,010	0,312
	Evet	51	2,7	5	4,15	0,51	40,83	2082,5		
Sosyal Başarı	Hayır	26	2,89	4,89	3,9	0,5	34,96	909	-1,133	0,257
	Evet	51	2,2	5	4	0,52	41,06	2094		
Kendini gerçekleştirme	Hayır	26	2,6	5	3,92	0,52	33,63	874,5	-1,506	0,132
	Evet	51	2,3	5	4,09	0,59	41,74	2128,5		
Toplam	Hayır	26	2,8	4	3,94	0,48	34,62	900	-1,228	0,219
	Evet	51	2,8	4,95	4,07	0,48	41,24	2103		

Tablo 6' ya göre katılımcıların ortalamalarında aile boş zaman etkinliklerini değerlendirme değişkenine göre alt boyutların ve ölçek bütünü'nün ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 7

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği Okul Etkinliklerine İstekli Katılım Değişkenine Göre Toplam Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sıralar top.	z	p
Haz Eğlence	Hayır	17	2,7	5	3,97	0,63	34,06	579	-1,035	0,301
	Evet	60	2,7	5	4,16	0,47	40,4	2424		
Sosyal Başarı	Hayır	17	2,28	4,67	3,7	0,56	29,71	505	-1,943	0,052
	Evet	60	2,89	5	4,05	0,48	41,63	2498		
Kendini gerçekleştirme	Hayır	17	2,62	5	3,9	0,6	33,32	566,5	-1,188	0,235
	Evet	60	2,38	5	4,07	0,56	40,61	2436,5		
Toplam	Hayır	26	2,8	4,8	3,83	0,53	30,09	511,5	-1,861	0,063
	Evet	51	2,85	4,95	4,08	0,46	41,53	2491,5		

Tablo 7' ye göre katılımcıların ortalamalarında okul etkinliklerine istekli katılım değişkenine göre alt boyutların ve ölçek bütününe ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 8

Rekreasyon Farkındalık Ölçeğinin Okul Süresi Dışı Sorumluluklar İçin Ayrılan Günlük Süre Değişkenine Göre Toplam Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ort.	Sıralar top.	z	p
Haz Eğlence	1-2 saat	41	2,7	5	4,07	0,53	36,32	1489	-1,126	0,260
	3-4 saat	36	2,7	5	4,17	0,49	42,06	1514		
Sosyal Başarı	1-2 saat	41	2,28	5	3,84	0,56	33,41	1370	-2,342	0,019 *
	3-4 saat	36	3,28	4,94	4,11	0,43	45,36	1633		
Kendini gerçekleştirme	1-2 saat	41	2,62	5	3,95	0,56	34,73	1424	-1,791	0,073
	3-4 saat	36	2,38	5	4,13	0,57	43,86	1579		
Toplam	1-2 saat	41	2,8	4,95	3,93	0,5	34,07	1397	-2,063	0,039 *
	3-4 saat	36	2,85	4,9	4,13	0,44	44,61	1606		

* $p<0,05$

Tablo 8' e göre katılımcıların ortalamalarında okul etkinliklerine istekli katılım değişkenine göre sosyal başarı alt boyutunda ve ölçek bütününe ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 9

Rekreasyon Farkındalık Ölçeği Boş Zaman Etkinlikleri İçin Günlük Ayrılan Süre Değişkenine Göre Toplam Puanlarının Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Alt Boyut	Parametre	N	Min	Maks	$\bar{x}$	Ss	Sıra ortalaması	Sd	p
Haz eğlence	1-2 saat	49	2,7	5	4,12	0,45	39,11	2	0,721
	3-4 saat	16	3	5	4,15	0,64	41,75		
	5-6 saat	12	2,7	5	4,04	0,62	34,88		
Sosyal başarı	1-2 saat	49	3	4,94	4,04	0,45	41,78	2	0,299
	3-4 saat	16	2,89	4,72	3,92	0,49	36,25		
	5-6 saat	12	2,28	5	3,76	0,75	31,33		
Toplam	1-2 saat	49	2,62	5	4,05	0,52	39,48	2	0,936
	3-4 saat	16	3	5	4,15	0,64	41,75		

Kendini gerçekleştirme	3-4 saat	16	3,08	5	4,03	0,51	39,13		
	5-6 saat	12	2,38	5	3,94	0,81	36,88		
Toplam	1-2 saat	49	2,8	4,9	4,06	0,43	40,26	2	0,726
	3-4 saat	16	3,2	4,8	4,01	0,47	38,50		
	5-6 saat	12	2,85	4,95	3,89	0,68	34,54		

Tablo 9' a göre katılımcıların ortalamalarında sınıf değişkenine göre toplam puanları ve alt boyutları toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Üstün zekâlı çocukların rekreasyonel farkındalıklarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı çalışmamızda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin rekreasyon farkındalık ölçeği puanlarının tanımlayıcı istatistik puan ortalamaları incelendiğinde; haz eğlence alt boyutu ($\bar{x}=4,11\pm0,51$), sosyal başarı alt boyutu ($\bar{x}=3,97\pm0,51$), kendini gerçekleştirme alt boyutu ($\bar{x}=4,03\pm0,57$) ve ölçek bütünü ($\bar{x}=4,02\pm0,487$) olarak tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeğin beşli likert tipi bir ölçek olduğu göz önünde bulundurulduğunda ortalamalar medyanın üstündedir ($\bar{x}>3$). Bu bulgulara göre genel bir değerlendirme yapılacak olursa üstün zekâlı ortaöğretim öğrencilerinin rekreasyonel farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu ve farkındalık önceliklerinin sırası ile haz eğlence, kendini gerçekleştirme, genel rekreasyon ve sosyal başarı farkındalığı olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuçların üstün zekâlı çocukların ayırt edici bazı özelliklerinden kaynaklandığı ve üstün zekâlı çocukların farkındalık seviyesi ile rekreasyonel farkındalıklarının ilişkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin rekreasyon farkındalık ölçeği puanlarının grup içi karşılaştırma sonuçlarına göre; boş zamanlarını verimli değerlendirme değişkeninde boş zamanlarını verimli bir biçimde değerlendirdiğini düşünen öğrenciler lehine bütün alt boyutlarda ve ölçek bütününde; okul süresi dışı sorumluluklar için ayrılan günlük süre değişkeninde sosyal başarı alt boyutu ile ölçek bütününe daha fazla süre ayıranlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Cinsiyet, sınıf, aile boş zaman etkinliklerini verimli değerlendirme, okul etkinliklerine istekli katılım ve boş zaman etkinlikleri için günlük ayrılan süre değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Üstün ve Üstün (2020), cinsiyetin rekreasyon farkındalığını etkileyen bir faktör olmadığını saptamışlardır. Farklı bir çalışmada ise cinsiyet, sınıf, verimli boş zamana sahip olma durumu ve aktif veya pasif boş zaman değerlendirme durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Durhan vd., 2022). Bir diğer çalışmada da üstün zekâlı bireylerin spor ile ilgili farkındalıkları incelenmiş ve cinsiyetin anlamlı farklılığa sebep olmadığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak sınıf ve düzenli spor faaliyeti yapma faaliyetinin rekreasyonel farkındalık üzerinde etkili olduğu vurgulanmıştır (Yılmaz vd., 2022). Lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada

ise cinsiyet değişkeninin rekreasyonel farkındalık konusunda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa sebep olduğu belirtilmektedir (Cöhce vd., 2022). Dolayısıyla cinsiyetin rekreasyonel farkındalık ile olan ilişkisi kesin olarak ortaya konulamamaktadır.

Sınıf düzeyi değişkeni yaş değişkeni ile bağdaştırılacak olursa benzer bir sonuç, Bülbül vd. (2021)'nin spor elemanları ile yaptıkları çalışmada yaş değişkeni ve rekreasyon farkındalığı arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı vurgulanmıştır. Bebek ve Çakmak Yıldızhan (2022), yaş değişkenine göre rekreasyon farkındalığının anlamlı bir farklılığa sebep olabileceğini belirtmektedirler. Demirel ve arkadaşları (2021) ise cinsiyet ve yaş değişkeninin rekreasyon farkındalığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sebep olmadığını belirtmeleriyle beraber, bazı ön görülemeyen durumların ve bu durumlardan etkilenmenin (Örneğin: Covid-19 salgını) rekreasyon farkındalığını etkileyebileceğinin altını çizmişlerdir.

Üstün yetenekli çocukların normal gelişim gösteren bireylere göre çok daha hızlı öğrenme, güçlü bir belleğe sahip olma, birçok bireyin fark edemediği bağlantıları kurabilme, ilgi duymuş oldukları faaliyetlere uzunca bir süre boyunca odaklanabilme gibi özellikleri bulunmaktadır (Welch, 1987). Bu özelliklerinden dolayı farkındalık düzeylerinin de yüksek olmasından dolayı boş zamanlarının verimli kullanıp kullanamadıkları ile ilgili farkındalığa da sahip oldukları düşünülmektedir.

Okul süresi dışındaki sorumluluklar için günlük ayrılan süre değişkenine göre rekreasyonel farkındalık ölçeği alt boyutlarından sosyal başarı alt boyutu ve toplam puanlar arasında farklılık bulunmuştur. Sosyal başarı alt boyutunda anlamlı farklılığın oluşmasında, üstün zekâlı bireylerin liderlik özellikleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Lee (2015)'ye göre üstün zekâlı çocuklar toplumdan kopuk davranmamakta ve toplum için sorun teşkil eden durumları sezerek çözmek için çabalamaktadırlar. Diğer bireylerin gereksinimlerine, fikirlerine ve hislerine önem vermektedirler. Bu gibi nitelikleri ile öne çıkarak liderlik rolüne bürünen üstün zekâlı bireyler, liderliğin gerektirdiği ahlâki ve etik bakımdan doğru kararlar verebilen sorumlu birey özellikleri gösterebilmektedirler.

Akranlarına göre erken dönemlerden itibaren daha hızlı gelişim özellikleri sergilemektedirler. Mecazi söz ve söylemleri anlayabilmektedirler (Worrell vd., 2019). Sorunlara farklı çözüm yöntemleri geliştirebilmekte ve muhakeme yapabilmektedirler (Sowell vd., 1990). Düşünsel olarak farklı açılardan bakış geliştirebilmekte ve yaşitlarına göre üst düzey yaratıcılık gösterebilmektedirler (Robinson vd., 2000). Bu bireylerin akranlarına göre farklılıklarının oluşumu dünyaya geldikleri ilk anlardan itibaren görülebilmektedir. Örneğin daha erken yaşta bazı fiziki beceriler gösterebilmektedirler (erken emekleme, yürüme gibi) ve bu farklılaşma gelişimsel aşamaların tümünde normalin üstünde görülebilmektedir. Bu çocuklar kas sistemlerinde daha iyi gelişmiş

olmasından dolayı çeviklik, kuvvet, fiziki ve sağlık gibi bakımlardan yaşlılarına göre daha ileri seviyededirler (Wood ve Laycraft, 2020).

Üstün zekâlı çocuklar yaşlıları ile kıyaslandıklarında; empati becerileri daha gelişmiş, toplumu ilgilendiren konularda daha ilgili ve duyarlı, sosyal çevreleri ile olan ilişkilerinde yaşlılarından daha olgun davranışlar sergileyebilirken bu ileri olma hali, kendi yaşlıları ile olan ilişkilerinde sorunlar oluşturabilmektedir. Üstün zekâlılar ile yapılan olan sosyal entegre durumlarına dair araştırmalar farklılık göstermekte; araştırmaların bir kısmı sosyal bakımdan uyum gösterebileceğini ifade ederken bir kısmı ise uyumlu olan bu bireylerin çevresinden uzak kalabileceği ve içsel karışıklıklar yaşayabileceklerini belirtmektedir (Jarosewich vd., 2002).

Üstün zekâlı bireyler amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk almaktadırlar. Çalışkan, hatalarını fark edip düzelten, güven ve sadakatten hoşlanan bireylerdir. Kararlı ve sabırlı, özgüvenleri ve motivasyonları yüksek, haksızlıklara katlanamayan içten denetim gibi özellikler gösterebilmektedirler (Tzuriel vd., 2011).

Bağımsızlıklarına düşkünlükleri öğrenme etkinlikleri yanında grup çalışmalarından ziyade bireysel çalışmaları tercih etmelerinde görülebilir. Etkinliklere başlamak için dış uyarıcıya ihtiyaç duymaz ve iç denetimleri yüksektir (Risemberg ve Zimmerman, 1992). Bu olumlu özelliklere karşın üstün yetenekli çocukların olumsuz olarak görülen bazı özellikleri de vardır; iş birliğinden uzak olma, inatçılık, zorunlu etkinliklere karşı dirençli olma, dağınıklık ve düzensizlik, agresif olma gibi özellikler gösterebilmektedirler.

Tüm bu özellikleri ile üstün zekâlı bireylerin rekreasyonel farkındalık düzeylerinin de üstün zekâlı olmayan bireylere göre daha üst seviyede olması kaçınılmazdır. Üstün zekâlı bireylerin rekreasyonel farkındalıkları sayesinde rekreasyon alanında yaratıcı faaliyetler yapabileceği düşünülmektedir. Bu durumun da gerçekleştirilebilmesi adına uygun bir eğitim sürecinden geçmeleri ve gerekli uygulama imkanlarına sahip olmalarının da önemini vurgulamak gerekir.

Araştırmanın örneklemini üstün zekâlı orta öğretim öğrencileridir. Bu örneklem aynı zamanda araştırmanın sınırlılığını da oluşturmaktadır. Daha büyük örneklem grubu ile çalışma tekrarlanabilir. Çalışmanın araştırma grubu olan üstün yetenekli öğrenciler ile üstün yetenekli olmayan öğrenciler arasında karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların ışığında çeşitli rekreatif etkinliklere dair planlamalar ve uygulamalar yapılarak öğrencilere rekreatif farkındalığın sağlayabileceği faydalar artırılabilir. Çalışmanın farklı evren ve örneklem grupları ile yapılması nitel ve nicel karma yöntemlerle çalışılması daha fazla bilgi sunabilecektir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Kocaeli Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 13/09/2023

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: E-10017888-605.99-467106

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tasarlanma, yöntem ve bulgular kısmıyla ilgili süreçler birinci yazar, giriş, tartışma ile ilgili süreçler ikinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (7. Baskı), Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- Amusa, L. O., Toriola, A. L., Onyewadume, I. U., ve Dhaliwal, H. S. (2008). Perceived barriers to sport and recreation participation in Botswana. *African Journal for Physical Health Education, Recreation and Dance*, 14(2), 115-129.
- Barnett, L. A. (2005). Measuring the ABCs of leisure experience: Awareness, boredom, challenge, distress. *Leisure Sciences*, 27(2), 131-155.
- Bebek, S., ve Çakmak Yıldızhan, Y. (2022). Researching of The Relationship Between Women's Body Attitudes, Recreational Awareness Levels of Women. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 636-652.
- Bülbül, A., Olcucu, B., ve Akyol, G. (2021). Spor elemanlarının rekreasyon fayda farkındalığı ile bedenlerini beğenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(50), 110-123.
- Cöhce, B., Duygun, S., Öztürk, E. N., ve Kırşanlıoğlu, A. E. (2022). Lise öğrencilerinin rekreasyonel farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Anatolia Social Research Journal*, 1(1), 52-62.
- Demirel, M., Kaya, A., Budak, D., Bozoğlu, M. S., ve Er, Y. (2021). Effect of Covid-19 pandemic on recreational awareness and quality of life. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 23(2), 197-207.
- Durhan, T. A., Kayhalak, F., ve Kurtipek, S. (2022). Rekreasyon farkındalığının rekreasyonel satın alma tarzları üzerine etkisi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 460-477.
- Dustin, D. L., ve Goodale, T. (1997). The social cost of individual benefits. *Parks and Recreation*, 31(7), 20-21.
- Ekinci, N. E. ve Özdilek Ç. (2019), Investigation of university students' awareness of recreational activities. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(2), 53-66.
- Esentaş, M., Güzel, P., ve Vural, M. (2018). Popüler kültürde rekreatif bir etkinlik olarak dijital sporlar. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(1), 71-79.
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies*, 15, 119-147.
- Han, J. S. (2008). The relationship between young adult's leisure awareness and their depression relief leisure behaviour. *Korean Family Resource Management Association*, 12(4), 35-46.
- Hess, J. D., ve Bacigalupo, A. C. (2011). Enhancing decisions and decision-making processes through the application of emotional intelligence skills. *Management decision*, 49(5), 710-721.

- Jarosewich, T., Pfeiffer, S. I., ve Morris, J. (2002). Identifying gifted students using teacher rating scales: A review of existing instruments. *Journal of Psychoeducational assessment*, 20(4), 322-336.
- Kılıç, M., ve Şener, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımlarındaki sosyolojik etkenler ve yapısal kısıtlamalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 220-227.
- Kiper, T., ve Öztürk, A. G. (2011). Kent ormanlarının rekreasyonel kullanımı ve yerel halkın farkındalığı: Edirne Kent (İzzet Arseven) Ormanı örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 105-117.
- Lee, S. Y. (2015). Civic education as a means of talent dissemination for gifted students. *Asia Pacific Education Review*, 16, 307-316.
- Phaneuf, D. J., ve Smith, V. K. (2005). Recreation demand models. *Handbook of environmental economics*, 2, 671-761.
- Risemberg, R., ve Zimmerman, B. J. (1992). Self-regulated learning in gifted students. *Roeper review*, 15(2), 98-101.
- Robinson, A., ve Clinkenbeard, P. R. (1998). Giftedness: An exceptionality examined. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 117-139.
- Robinson, D. W. (1992). A descriptive model of enduring risk recreation involvement. *Journal of Leisure Research*, 24(1), 52-63.
- Robinson, N. M., Zigler, E., ve Gallagher, J. J. (2000). Two tails of the normal curve: Similarities and differences in the study of mental retardation and giftedness. *American Psychologist*, 55(12), 1413.
- Satılmış, S. E., Ekinci, N. E., ve Güler, Y. (2022). Pandemi sürecinde bireylerin rekreasyon farkındalık düzeyleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 769-784.
- Sowell, E. J., Zeigler, A. J., Bergwall, L., ve Cartwright, R. M. (1990). Identification and description of mathematically gifted students: A review of empirical research. *Gifted Child Quarterly*, 34(4), 147-154.
- Tzuriel, D., Bengio, E., ve Kashy-Rosenbaum, G. (2011). Cognitive modifiability, emotional-motivational factors, and behavioral characteristics among gifted versus nongifted children. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 10(3), 253-279.
- Üstün, Ü. D., ve Üstün, N. A. (2020). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklerin faydaları hakkındaki farkındalıklarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 38-48.
- Welch, J. (1987). The individual needs of gifted children. *Support for learning*, 2(4), 19-26.
- Wood, V., ve Laycraft, K. (2020). How can we better understand, identify, and support highly gifted and profoundly gifted students? A literature review of the psychological development of highly-profoundly gifted individuals and overexcitabilities. *Annals of Cognitive Science*, 4(1).
- Worrell, F. C., Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., ve Dixson, D. D. (2019). Gifted students. *Annual review of psychology*, 70, 551-576.
- Yağmur, Y., ve İçigen, E. T. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme süreci ve rekreasyon faaliyetlerinin incelenmesi üzerine bir çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27(2), 227-242.
- Yılmaz, A., Ince, G., Akaydın, Ş., ve Koç, S. (2022). A study on the attitudes and awareness of gifted and typically developing children toward sports. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 9(4), 339-349.
- Yılmaz, S., Kurtipek, S., ve Güngör, N. B. (2022). Spor yöneticisi adaylarının boş zaman yönetimlerinin başarı yönelimleri üzerine etkisinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 19(2), 208-220.
- Tolukan, E., ve Yılmaz, B. (2016). Özel yetenekle ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin rekreasyonel aktivitelere katılımlarına engel olabilecek unsurların belirlenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 1), 525-539.

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.